

ZPRÁVA O ČINNOSTI STÁTNÍHO OKRESNÍHO ARCHIVU ČESKÁ LÍPA ZA ROK 2023

REPORT ON ACTIVITIES OF THE STATE DISTRICT ARCHIVES, ČESKÁ LÍPA, IN 2023

Petr Kozojed

Státní okresní archiv Česká Lípa, Střelnice 3035, 470 01 Česká Lípa; kozojed@soalitomerice.cz

Personální situace

Přestože rok 2023 přinesl úspěšná opatření a s nimi spojené personální škrty, českolipského archivního kolektivu se naštěstí nedotkly. V archivu tak pod vedením PhDr. Petra Kozojeda pracovali archiváři Mgr. Ivana Austová, Martina Brůžková, Jaroslava Jarolímková, Mgr. Blanka Michnová a Mgr. Michal Rádl, a dále na dohodu domovník Stanislav Kotek a uklízečka Michaela Levová.

Přehled o archiváliích

Na základě údajů databáze PEvA bylo k 31. 12. 2023 v SOkA Česká Lípa uloženo 1710 archivních souborů v rozsahu 4248,30 bm (běžných metrů). Z celkového rozsahu bylo 2634,11 bm (62 %) nezpracováno, 1614,19 bm (38 %) zpracováno a 1468,53 bm (34,57 %) inventarizováno. Na diskových polích serverů Národního digitálního archivu, kam směřují elektronické dokumenty vybrané za archiválie, je pak zapsáno 5227,94 MB „českolipských“ archiválií. Ze zmíněných 1710 archivních souborů je 1130 zpracováno, z toho 1071 zinventarizováno. Badatelé mají k dispozici 1381 archivních pomůcek, 388 je v elektronické podobě dostupných na webových stránkách Státního oblastního archivu v Litoměřicích.

Předarchivní péče a výběr dokumentů

V roce 2023 bylo vydáno 131 protokolů o výběru archiválií ve skartačním řízení a 12 protokolů o výběru archiválií mimo skartační řízení. Z oněch 131 skartačních řízení bylo 18 realizováno v elektronické podobě prostřednictvím Národního archivního portálu, a to u Městského úřadu Cvikov, Městského úřadu Česká Lípa, Městského úřadu Doksy, Městského úřadu Jablonné v Podještědí, Městského úřadu Kamenický Šenov, Městského úřadu Mimoň, Městského úřadu Nový Bor, Obecního úřadu Jestřebí, Obecního úřadu Kunratice u Cvikova, Obecního úřadu Skalice u České Lípy a Okresní správy sociálního zabezpečení Česká Lípa.

Archiv provedl 6 kontrol výkonu spisové služby, konkrétně u Města Cvikov, Obce Chotovice, Obce Slunečná, Obce Tachov, Základní školy a Mateřské školy Dubnice a Domu dětí a mládeže Cvikováček Cvikov.

Velkou část pracovní doby věnovali archiváři metodické činnosti, zejména v souvislosti s blížícím se zavedením povinnosti vykonávat spisovou službu v elektronické podobě a nutností uvést skutečný stav spisoven u původců do souladu s evidencí uložených dokumentů. Příležitostí k tomu byly mimo samotná skartační řízení také časté tele-

fonické konzultace, zejména ze strany Ivany Austové a Jaroslavy Jarolímkové. Nadále se rozvíjela spolupráce s dodavateli elektronických systémů spisové služby, zejména se společností HAI DA s. r. o. Nový Bor. Na jejím semináři pro původce, konaném 12. října 2023 v Novém Boru, vystoupila Ivana Austová s prezentací E-skartace pohledem archiváře. Ivana Austová také ve spolupráci s Městským úřadem Nový Bor a Městským úřadem Česká Lípa uspořádala 2. a 28. listopadu 2023 pro tzv. školské původce z obvodu obce s rozšířenou působností Nový Bor a Česká Lípa workshopy Spisová služba a e-skartace. Stejně téma i lektorku měl seminář, pořádaný Ještědskou pobočkou České archivní společnosti 6. října 2023 v Semilech pro obce semilského okresu.

Tzv. trvalý skartační souhlas, který po předchozím schválení archivem umožňuje původcům vyřazovat vybrané agendy bez skartačního řízení, si získává čím dál větší oblibu. Archiváři z toho důvodu věnovali mnoho času spolupráci s žadateli o tento souhlas na přípravě podkladů.

Anne-Marie Rimplerová věnovala archivu sbírku tisků, týkajících se dějin Cvikova, Rousínova a okolí. Kromě opisů či přepracování vlastivědných, místopisných a odborných prací zahrnuje také válečnou korespondenci z let 1914–1916, adresář města Cvikova, dobové tisky a několik starých fotografií.

Člen Židovské obce v Praze Martin Borges zaslal archivu kopie smutečních oznámení českolipských Židů z vídeňských novin Neue Freie Presse a pražských novin Prager Tagblatt z let 1880–1938 a fotografie českolipských obětí holocaustu.

Péče o fyzický stav archiválií

V restaurátorské dílně SOKA Liberec bylo dokončeno odborné restaurování knihy zápisů ze schůzí z let 1909–1924 (Váleční vysloužilci Česká Lípa, inv. č. 3). V roce 2024 budou předány k restaurování do Liberce 2 poškozené jednotliviny, které odhalila prověrka fyzického stavu 17 archivních souborů (celkem prohlédnuto 25 kartonů). Jaroslava Jarolímková očistila a lihem ošetřila knihu denních policejních hlášení z let 1920–1922 (Archiv města Česká Lípa, inv. č. 1472). Celý rok byla v depozitářích sledována a zaznamenávána teplota a relativní vlhkost vzduchu.

Zpřístupňování archiválií

Nadále probíhalo zpracování kmenového archivního souboru Okresní národní výbor Česká Lípa z let 1960–1990. Zhruba je uspořádán téměř všechen materiál s výjimkou majetkoprávní agendy, takže lze předpokládat dokončení inventárního soupisu v průběhu následujících dvou let. Protože archiv při skartačním řízení u Okresního soudu v České Lípě převzal další dva ročníky spisů D (dědických) a N a R (majetkoprávních), byly obratem zpracovány do již existujících rejstříků. Oba byly dovedeny do roku 1972 včetně, když v nich přibýlo 3440 záznamů. Archivní soubor Státní notářství Česká Lípa, kam byly spisy zařazeny, se rozrostl o 4,84 bm. Podařilo se rovněž zinventarizovat přírůstky do archivních souborů Archiv města Cvikov, Archiv města Doksy, Archiv obce Hradčany, Archiv obce Chlum, Archiv obce Kunratice u Cvikova a Archiv obce Mistrovice o celkovém rozsahu 1,15 bm.

Nadále pokračovalo převádění archivních pomůcek do elektronické podoby. Protože však přišel na řadu přepis rozsáhlých pomůcek (zejména archivů měst), postup práce se logicky zpomalil. Byl dokončen přepis 7 inventárních soupisů (Archiv města Cvikov,

Archiv města Doksy, Archiv města Dubá, Archiv města Jablonné v Podještědí, Archiv města Kamenický Šenov, Archiv městečka Kravaře a Archiv města Mimoň) a 5 úvodů (Archiv města Cvikov, Archiv města Doksy, Archiv města Dubá, Archiv města Mimoň a Archiv města Žandov). Po revizi a autorizaci budou v roce 2024 publikovány na internetu. Zahájení přepisu se dočkal také jeden z největších archivních souborů českolipského archivu, Archiv města Česká Lípa, konkrétně 2. díl inventáře.

V roce 2023 archiv prostřednictvím programu Vademecum zveřejnil digitalizáty operátů ze sčítání lidu v letech 1880–1910 pro obce v někdejších okresech Dubá a Jablonné v Podještědí. Jedná se celkem o 111 668 snímků.

Využívání archiválií

V roce 2023 vykonalo 98 badatelů, z toho 4 cizinci ze Spolkové republiky Německo, Rakouska a Polska, 230 badatelských návštěv. Badatelé studovali 101 témat, z toho 22 témat se týkalo úředních potřeb. Do studovny bylo předloženo 593 kartonů archiválií a 363 knih a periodik z odborné knihovny.

Archiv vyřídil 17 žádostí o vystavení ověřené kopie školního vysvědčení a 41 rešerší, z toho 27 rešerší k úředním účelům. Největší zájem byl opět o dědické spisy, a to ze strany notářů vyřizujících nové či přešetřujících staré pozůstalosti.

Do archivní knihovny bylo zařazeno 140 nových knih a naopak odepsáno 75 titulů, takže k 31. 12. 2023 knihovna obsahovala 24 550 svazků. V prosinci 2023 došlo k převedení knihovnických záznamů z programu Clavius do nového programu KOHA.

Odborná činnost

V rámci oslav Mezinárodního dne archivů nabídli archiváři veřejnosti komentované prohlídky archivu, včetně běžně nepřístupných depozitářů. Vzácnou příležitost si ve dnech 8. a 9. června 2023 nenechalo ujít 46 zájemců.

Osvětovou činnost pěstoval především Michal Rádl. V rámci vzdělávacího cyklu Vlastivědného spolku Českolipska pronesl 4. února 2023 v českolipském muzeu přednášku Bombardování Českolipska sovětským letectvem v květnu 1945. Během komponovaného večera k uctění památky českolipského básníka a bohéma Stanislava Holuba promluvil 21. listopadu 2023 v restauraci Nebe o jeho životě a díle.

21. září 2023 uspořádal Tomáš Cidlina z českolipského muzea kolokvium Narativ 1945. V rámci příprav výstavy k 80. výročí konce druhé světové války se v Janovicích u Kravař sešli zástupci paměťových a vzdělávacích institucí, aby prodiskutovali možnosti interpretace a prezentace tohoto významného historického mezníku. Archiv na tomto mimořádně podnětném a potřebném setkání reprezentovali Petr Kozojed a Michal Rádl.

5. až 6. září 2023 uskutečnil Michal Rádl spolu s Tomášem Cidlinou a děčínským archivářem Petrem Jozou služební cestu do německého Waldkraiburgu, kde je uchovávan archiv Němců, vyhnaných v roce 1945 z Českolipska. Cílem cesty bylo projednat s německými partnery možnost předání tohoto archivu zpět do České Lípy. Po souhlasu všech zainteresovaných stran (včetně městské rady Waldkraiburgu) byl přesun schválen, takže v roce 2024 Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě převezme tuto jedinečnou sbírku. Na pozdější digitalizaci a využití sbírek bude muzeum s archivem

úzce spolupracovat. Význam této události ještě nejsme schopni plně docenit. Ale již dnes můžeme říci, že je to významný symbol usmíření a spolupráce Čechů a Němců, pro které Českolipsko znamená společný domov všech národností a generací.

Uskutečnila se exkurze 19 studentů českolipského gymnázia. Praxi v archivu vykonali 2 studenti Obchodní akademie Česká Lípa a studentka Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci Kateřina Sommerová.

Vzdělávání

Vzdělávací akce se po několika letech opět ve větší míře konaly v reálném, nikoli v on-line prostředí. Ivana Austová a Blanka Michnová se ve dnech 16. až 18. května 2023 zúčastnily 19. celostátní archivní konference v Pardubicích, která jako vždy představovala možnost získat přehled o současném vývoji a problémech oboru. Symbolem zásadního přesunu archivnictví do elektronického prostředí je nutnost získávat atestace pro možnost výkonu některých činností. V dubnu a květnu 2023 tak postupně absolvovali kurzy a atestace pro tvorbu archivních autoritních záznamů CAM (centrální archivní modul) Petr Kozojed a Blanka Michnová. Ivana Austová jako lokální správce evidence archiválií PEvA podstoupila školení o zápisu a vyplňování povinných údajů u původců a získala atestaci pro schvalovatele archivních autoritních záznamů CAM. Dalším z velmi důležitých elektronických programů je ProArchiv, sloužící ke zpracování a publikování archivních pomůcek a digitalizovaných archiválií na internetu. Na různých úrovních se školili Ivana Austová, Jaroslava Jarolímková, Petr Kozojed a Blanka Michnová. Protože elektronické systémy spisové služby budou muset splňovat poměrně přísné podmínky a získat atestaci, seznámila se Ivana Austová na workshopu České agentury pro standardizaci s podmínkami takové atestace. Jaroslava Jarolímková jako vedoucí archivní knihovny absolvovala kurz katalogizace pro pokročilé v Krajské vědecké knihovně v Liberci. Naštěstí je v archivnictví stále ještě několik oblastí, kam digitalizace a elektronizace nedosáhla. Jednou z nich je péče o fyzický stav archiválií. Workshop s dramatickým názvem Mrtvá plíseň, dobrá plíseň aneb jak stírat jako profesionál navštívili Jaroslava Jarolímková a Michal Rádl. Martina Brůžková je díky školení první pomoci schopna poskytnout základní zdravotnickou pomoc archivářům, badatelům a jiným návštěvníkům archivu. Podobného typu, byť spíše preventivního charakteru, pak byl workshop Jóga v kanceláři, který připravila a vedla Ivana Austová pro zaměstnance Státního oblastního archivu v Litoměřicích.

Výstavní činnost

Archiv spolupracoval s Okresním stavebním bytovým družstvem Česká Lípa při přípravě výstavy a drobné publikace k 50. výročí existence družstva. Spolupráce s novoborským a šenovským sklářským muzeem se tentokrát netýkala výstavních projektů, nýbrž ediční práce, konkrétně vydání publikace Heleny Ciomповé o Heinrichu Strehblowovi a prezentace díla Harry Palmeho *Bilance mého života*. Výstava *Loučení (1855–1903) o nejstarší lesnické škole v Čechách*, pořádaná Městskými kulturními zařízeními Bělá pod Bezdězem, by nebyla úplná bez kopií archiválií z fondu Vyšší lesnická škola Zákupy.

Publikační činnost

V roce 2023 archiv vydal Bibliografii historicko-vlastivědné literatury okresu Česká Lípa za rok 2022 (nově výhradně jako tzv. e-publikaci) a podílel se na vydání 32. svazku vlastivědného sborníku *Bezděz*, ve kterém Petr Kozojed zveřejnil Zprávu o činnosti Státní-

ho okresního archivu Česká Lípa za rok 2022. Michal Rádl přispěl zpracováním biogramů dvou vojáků z Českolipska do reprezentativní publikace Sokolovo 1943, a nemohl tak 8. března 2023 chybět na jejím křtu a následné besedě s autory v pražském hotelu Legie. Ve sborníku Náboženské dějiny Českolipska ze stejnojmenné konference, konané v září 2022 v Zákupích, publikoval Petr Kozojed studii Dědické spisy duchovních ve Státním okresním archivu Česká Lípa jako pramen poznání církevních dějin.